

Fugint i cercant

La novel·la d'avui segueix, i en certa manera la continua, la que va mereixer el Premi Sant Jordi de l'any 1973. L'autor ha estat conseqüent i no ha posat el jurat en el compromís de descobrir, cada any, un geni sense prou vocació. *L'endemà de mai*¹ reprèn la novel·la anterior l'endemà que aquella acaba, però trenca la línia de continuïtat per centrar-se en la crisi de la vellesa d'aquest matrimoni que perdé un fill, que senti l'hora de «morir quan cal». És la decadència, mesquina, quan veuen l'afebliment del cos i s'aferren, la dona a les creences d'una devoció d'obscur significat, que l'allunya del marit; i aquest en l'urc es dona a la vida sensual, sense cap ambició—d'altra part ja és prou ric i puixant— i a punt de renovar les covardies que d'ell mateix ens havien contat a la novel·la precedent. L'home havia estat capaç de matar, i més d'una vegada, sense que es descobris la seva acció. També serà incapaç, per covardia, de rescatar un home agafat durant la guerra, i callarà que ja ha estat afusellat perquè mentrestant ell s'entretenia amb la vidua. Sense estimar-la: la clau del llibre és la manca d'estimació entre tots els qui apareixen a la història de S'Almonia, d'on el novel·lista ha apartat el jovent, que sempre se sent atret per una il·lússió o altra, per la virtut i el bé, i no té ocasió de veure's estimat per l'ambient i l'exemple dels qui no estimen la vida

manitat, la llar i el menjar, i que veurà fugir per por d'ésser descobert, fins a morir en els camps propers d'una escopetada que li engega el pare. En Cosme i el seu servil Sen Gil. Rera la dolor d'aquest descobriment ve el descobriment, durant un tusc solitari, del cos mal enterrat d'un veí, atacat per malvolença i per les mateixes persones. La crueltat el condueix a la fuita, dins el fons d'un pou, enduent-se'n-hi el testimoniatge d'haver descobert els dos forfets.

En aquest relat, tot i que no en sigui la finalitat veritable, hi ha un sentit de respecte i d'acceptació de la dignitat i les virtuts humanes, un gran respecte a la religiositat, malgrat que els personatges la vagin deixant enrera; però és que forma part de la mateixa rectitud desitjada, i hom no la pot evitar. Malauradament, els empeny a fugir-ne.

I cal esmentar, en la joventut evasiva, la primera novel·la del mateix de M. A. Riera: la *Fuita i martiri d'Andreu Milà*³ gairebé simultània. En Milà era un pa-

rent llunyà de la mestressa de S'Almonia, i un temps es volgué fer frare. És a dir: volia fugir del món que l'envoltava, i fugí també del convent, on un llegendari i blanc fra Anselm li oferia aquell afecte que ell cercava, un afecte espiritual que no arribà a comprendre. Després Milà fou l'únic supervivent dels altres que moriren en la fuita, havent comès un delictes de sang i diners. Ell se'n declarà inductor i culpable, i fou condemnat a mort i executada la sentència. Però per a ell era com una altra fugida, que almenys redimia els seus companys d'infortuni als ulls de la gent. A continuació de la novel·la, un comentari crític de Jaume Santandreu, explica el contingut de l'obra com un romanç de cec per a repetir i cantar, i per a meditar-hi. Els textos del poeta M. A. Riera serven sempre el to de la narració ben artitzada, adient amb aquesta finalitat. I ací el crític amic els atribueix el do i el sentit de la paràbola, amb l'exaltació de nombroses manifestacions de religiositat, que aniran sostenint-se arreu.

El sentit parabòlic no serà, certament, en tantes morts violentes i en fred, ni en els distints suïcidis —comptant-hi la voluntària fi d'en Milà—. Més aviat el trobem en el gran desig de comunicació, i en aquest sentiment de frustració d'uns joves que no saben veure cap estimul ni exemple, i pleguen, fugint massa aviat.

Per això en la novel·la recent no hi ha paràbola: ja és closa abans, i no hi ha res a redimir. El demà de l'esperança —mot que manca a tots tres llibres— no ha d'ésser mai. Per això demanariem al novel·lista que repregui el camí, guiat pel poeta que és ell mateix, i torni d'un salt tan avançat. Ell, que serva en els textos un marcat sentit religiós, àdhuc en el vocabulari, que trobi el personatge real i fidel dins el seu món, que sigui capaç de dir en la novel·la, com ell ho digué en els versos «I pens com Déu al setè dia, / que viure / senzillament em plau»⁴. I sigui això com una paràbola, plaent com la seva lectura.

O. C.

1. Miquel Àngel Riera. *L'endemà de mai*. Ed. 62, Barcelona, novembre 1978.
2. Id., id. *Morir quan cal*. Premi Sant Jordi 1973. Ed. 62, Barcelona, abril 1974.
3. Id., id. *Fuita i martiri de Sant Andreu Milà*. Biblioteca Raixa. Ed. Moll, Ciutat de Mallorca 1973.
4. Id., id. *Biografia*, poemes. Ciutat de Mallorca.

«El lleial contestatari Enric

d'USSO I CERVELLO»

Pel P. Joan Gabernet i Ferran

La joventut ha de fugir, tristament frustrada. Això se situa en un paratge reduït del mas, sense localitzar concretament, però que a l'esguard de la producció i la residència de M. A. Riera, és en el racó de Mallorca que veié de prop la guerra i l'intent d'invasió del 1936. Hi han restat els trets humans i primaris, influïts sens dubte per la crueltat que aquelles accions els empeltaren. En un llenguatge bellament literari, emmotllat aci i allà amb els trets mallorquins, la novel·la és una aportació valuosa i esforçada per concloure, potser definitivament i amb desolació, el cicle que iniciava amb les dues novel·les precedents.

I això mostraria l'escriptor vocacional del novel·lista, que al mateix temps és poeta. No són pas dues manifestacions de l'ofici que es puguin separar indefinidament.

Amb tot, en *Morir quan cal*² s'esmerça una construcció més reflexiva, dins una estructura formal dels capítols simètrics i articulats, i amb els detalls humans de la recerca de l'esperança. És el ple de la novel·la, o de la trilogia; la part que l'autor dedica expressament a la joventut, contemplant aquest al·lot sortint del seminari sense perdre gens de la bonesa primicera, i topa amb la brutalitat de tots els qui troba al mas: el pare mesquí, la mare beata i rancorosa, el servent envilit, i l'oncle, embrutit per la guerra en què es mou. Per això el noi, errivi i fugitiu entre els grans de la casa i els companys del poble, observa arreu la crueltat en un desig d'isolar-se'n, i fa que en el seu pensament brillin el contrast d'unes llums de noblesa i de castedat al fons de les gestes escruixidores. Sent la manca del contacte humà —prenunci de la novel·la següent— i el pot trobar tan sols, per un moment, en el soldat maonès escàpol del seu exèrcit; aquell minyó amb el qual comparteix per un moment la hu-

La beatificació del sacerdot català Enric d'Ossó i Cervelló, fundador de la Companyia de Santa Teresa de Jesús, congregació de religioses conegudes popularment amb el nom de teresianes, ha coincidit amb l'aparició de la seva biografia, escrita pel P. Joan Gabernet, de la Companyia de Jesús; es tracta d'un volum de més de tres-centes pàgines amb un estil amè i acurat, i un català bellíssim. El P. Gabernet ha estat professor de la Facultat de Teologia de Barcelona, col·laborador en revistes científiques de divulgació i un dels traductors dels llibres litúrgics al català. Actualment s'ocupa en l'estudi de la història religiosa de Catalunya en els segles dinou i vint, i ha escrit «La noia de la xicra» —vida de Caterina Coromina Agustí, fundadora de les Germanes Josefines de la Caritat— i la que avui ens ocupa, la d'Enric Ossó, i està treballant en altres biografies interessants d'aqueix període.

La presentació de la personalitat del biografat, ens la fa el P. Gabernet amb aquestes paraules: «Enric d'Ossó hagué d'ésser un contestatari, un honorat i net contestatari de l'Església del segle dinou, curós que mai per mai li brollés dels llavis o li ragés de la ploma ni una sola síl·laba contra la veritat i la caritat. Va estimar l'Església i el Papa amb deliri».

El llibre es llegeix de correguda pel contingut exhaustiu de la vida activa del prevere Enric d'Ossó i per l'amenitat amb què ha estat escrit i que no defuig detall des de la seva infantesa a Vinebre fins a la mort repentina en el convent Sancti Spiritus de Gilet, noviciat dels franciscans, prop de Benicàsim, a

València. Als catorze anys fugí a Montserrat a peu des de Reus, per refugiar-se als peus de la Moreneta, i així forçà la decisió familiar que li permet emprendre els estudis eclesiàstics. Des de llavors fins a la seva mort son quaranta anys de vida, viscuts amb tanta intensitat que sembla impossible —humanament parlant— puguin donar tanta quantitat de fruits apostòlics. Donem, però, la paraula a la introducció del llibre que ens donarà amb la brevetat obligada d'aquesta notícia, un tast de la figura gegantina del beat Enric d'Ossó, mentre recomanem vivament la lectura d'aquesta preciosa biografia, que no dubtem us farà conèixer i estimar a un extraordinari servent de Déu, fill del nostre poble.

Vegeu el resum de la introducció que sintetitza, amb poques paraules, la immensitat de la seva obra:

«En morir l'any 1896 passaven molt de cent mil les noies associades a l'obra que ell va fundar. Les seves filles de la Companyia de Santa Teresa de Jesús, de les quals fou Sadurnina Jassà la primera Superiora General, treballaven magníficament en trenta col·legis a Europa, Àfrica i Amèrica. El cervell de tot era un home nascut a la Catalunya occidental, format a la diòcesi de Tortosa i a la de Barcelona. Si no és el P. Claret o el P. Coll, no crec que n'hi hagi un altre com ell en tot el segle a Catalunya. Al beat Enric d'Ossó i Cervelló, molt provat els quinze darrers anys de la vida per la contradicció dels bons, li ha arribat l'hora d'emergir de l'obscuritat on l'hem mantingut els seus germans. Sembla que els catalans ens l'hàgim deixat prendre una mica aquest pre-

joan gabernet

**el lleial contestatari
enric d'ossó i cervelló**

vere de la terra, d'ànima més gran certament que Catalunya i Espanya, que Amèrica de Panamà en amunt i de Panamà en avall. Motllejat per Teresa de Jesús, però endinsat al cor de Catalunya sota el mantell de la Mare de Déu de Montserrat visitada dotzenes i dotzenes de vegades, Enric d'Ossó i Cervelló rebé de Déu el do de tirar l'ham i omplir les xarxes d'ànimes. Qui entrava en contacte amb el sacerdot de Vinebre, s'asseia ben aviat al ròdol de Crist. Gaudi n'és un exemple, i tants i tantes altres. Ossó fou tothora el sacerdot donat al ministeri a ple temps, ben explotat i espremut, l'«alter Christus», guia, mestre i santificador del poble de Déu.»